

Незважаючи на те, що однією з ознак юридичних фактів-станів є тривалість у часі, вказана обставина також може бути критерієм їх класифікації на безстрокові та строкові (строки). Безстрокові юридичні факти-стани породжують юридичні наслідки на невизначений строк, тобто не вказується момент, з якого вони втрачають дію. До них належать шлюб, громадянство, членство у релігійній організації. Строки – юридичні факти-стани, у яких настання юридичних наслідків обумовлене конкретним моментом чи періодом у часі (наприклад, оренда, аліментні правовідносини, домашній арешт).

Отже, незважаючи на те що існує безліч юридичних фактів-станів, а їх класифікація – необхідний засіб вивчення правовідносин, особливостей правового регулювання, її ще не розкрито повною мірою. Подальший розвиток класифікації юридичних фактів-станів необхідний для вирішення різноманітних завдань юриспруденції, у тому числі підвищення ефективності правового регулювання.

Одержано 12.10.2017

УДК 351.743

Олександр Володимирович ВОЛОШЕНЮК,

доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8978-0645>

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Розбудова України на демократичних засадах, курс на євроінтеграцію вимагають системного реформування правоохоронних органів та приведення їх діяльності у відповідність до європейських стандартів. Одним з таких стандартів є пріоритет запобігання вчиненню правопорушень перед притягненням правопорушників до юридичної відповідальності. Значення профілактики як головного напрямку протидії злочинності обумовлено наступними обставинами: це найбільш гуманний спосіб підтримання правопорядку й забезпечення безпеки суспільства; це найбільш ефективний засіб протидії злочинності, адже покарання як регулятор людської поведінки має обмежені можливості; це найбільш економічний спосіб реалізації

правоохоронної функції, оскільки дешевше запобігти злочинам, ніж витратити кошти на його розслідування.

У ч. 2 ст. 2 Лісабонського договору зазначено, що Європейський Союз має запропонувати своїм громадянам простір свободи, безпеки та юстиції без внутрішніх кордонів, в якому свобода руху осіб забезпечується разом із відповідними заходами щодо контролю на зовнішніх кордонах, надання притулку, імміграції, запобігання злочинності і боротьби з нею. Згідно з визначенням Ради ЄС від 28 травня 2001 р., запобігання – це діяльність, яка охоплює всі заходи, що сприяють скороченню злочинів, а також зменшенню відчуття небезпеки у громадян як кількісно, так і якісно безпосередньо за допомогою утримання від злочинних дій або через політику і втручання, спрямовані на зменшення можливостей для вчинення злочинів, а також через впливи на причини злочинності. У Європейському кодексі поліцейської етики вказується, що одним із основних призначень поліції в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права, є «запобігання та подолання злочинності». Таким чином, сучасна філософія поліцейської діяльності вимагає пошуку і впровадження ефективних форм і методів профілактики правопорушень, у тому числі з залученням інститутів громадянського суспільства. В Європі є кілька організацій, які в своїй роботі популяризують значення запобігання злочинності, щоб гарантувати відчуття безпеки населення. Одна з найбільш відомих організацій серед правоохоронних органів – Європейська мережа запобігання злочинів. У мережі Інтернет доступна широка інформація про проекти неурядових організацій, таких як «Сусідський нагляд», «Ваш поліцейський» (Данія), «Триматися осторонь не означає бути в безпеці» (Естонія), «Крок за кроком до безпечної громади» (Литва), «Безпечна старість» (Румунія). Вони розроблені у взаємодії поліції і суспільства.

Однією з передових європейських методик правоохоронної діяльності сьогодні є правоохоронна діяльність, керована аналітикою, яка зміщує акцент роботи поліції від реагування на злочини до дій на випередження та запобігання, забезпечуючи, щоб ті, хто веде боротьбу зі злочинністю, були на крок попереду злочинців. Корисним у цьому сенсі є досвід Чехії в плануванні і здійсненні превентивної діяльності на державному рівні. З 1996 року Міністерством внутрішніх справ Чеської Республіки розробляється державна стратегія з питань запобігання злочинності, яка формується на підставі досліджень громадської думки щодо проблем

безпеки, статистичних даних правоохоронних органів, аналізу криміногенної ситуації, потенційних загроз та ін. Кожні чотири роки уряд приймає середньострокову стратегію попередження злочинності, яка визначає пріоритети, стратегічні цілі, завдання та заходи на наступний період. Створено Національний комітет з попередження злочинності, в якому беруть участь практично всі відомства під загальною координацією МВС. Кожен рік на превентивні проекти держава виділяє необхідне фінансування.

У Австрії велика увага приділяється захисту житла від протиправних посягань. Статистика пограбувань житлових приміщень вказує на те, що найбільш активними грабіжники є у період між листопадом і січнем, між 16:00 і 21:00, залежно від того, коли починаються сутінки. Саме у цей період здійснюється підсилене поліцейське патрулювання житлових районів. Крім того, поліція розповсюджує серед населення корисні поради стосовно того, як захистити свій будинок від пограбування, серед яких, зокрема, такі: слід підтримувати добрі стосунки з сусідами, оскільки добросусідство стримує злочинців; у разі тривалої відсутності необхідно домовлятися з кимсь, щоб вони забирали кореспонденцію та рекламні матеріали з поштової скриньки; під час відпустки слід використовувати таймер-перемикачі, щоб у кімнатах час від часу включалося світло; використовувати лише високоякісні замки тощо.

У профілактичній діяльності поліції та суб'єктів громадянського суспільства широко використовуються можливості сучасних інформаційних технологій. Наприклад, на веб-сайті іспанської національної поліції розташовано інформацію, що стосується заходів безпеки для будинків, безпечного використання Інтернету, запобігання фальсифікаціям лотерей, запобігання шахрайствам у телефонних розмовах тощо. Всі ці поради доступні іспанською, французькою, німецькою, італійською та англійською мовами. У Німеччині створено спеціальний сайт jugendschutz.net (захист молоді), діяльність якого спрямована на захист дітей та підлітків від ризикованих контактів, небезпечної поведінки, впливу політичного екстремізму та сексуальної експлуатації. Jugendschutz.net закликає провайдерів створювати свій вміст таким чином, щоб не загрожувати дітям та молодим людям. Особлива увага у його роботі приділяється проблемам, пов'язаним з розповсюдженням ідей радикального ісламізму в мережі Інтернет. Вказана робота ведеться у декількох напрямках: оперативне реагування на факти розміщення на сайтах, у блогах, соціальних мережах, форумах матеріалів екстремістського характеру (причому

не лише ісламського, а й антимусульманського спрямування); розповсюдження брошур, інформаційних компакт-дисків, звітів про результати досліджень у галузі релігійного екстремізму; розробка освітніх програм, проведення інформаційно-виховних заходів у навчальних закладах, молодіжних організаціях та інших установах, що мають стосунок до соціалізації молоді; співпраця з місцевими мечетями, імамами, ісламськими організаціями тощо. У Данії, де протягом останніх років спостерігається стрімка тенденція зростання цифрового шахрайства (у звітах поліції вказується збільшення випадків з 647 в 2011 році до 22 339 в 2016 році), було створено спеціальний додаток «Моя цифрова самооборона». Додаток надає споживачам поради щодо того, як їм захистити персональні дані, як виявити спроби шахрайства і що робити у разі, якщо їм буде спричинена шкода. До ініціативи Датської Ради споживачів приєдналися різні компанії, органи влади та установи, які додають різні дані до програми, зокрема – інформацію про фальшиві веб-сторінки, конкурси-афери, небезпечні посилання в текстах та електронних листах. Національна рада з попередження злочинності Угорщини намагається надати корисні знання громадянам не тільки традиційним способом, але і в інтерактивній, грайливій формі. Спеціально розроблена програма під назвою «Házőrző» (сторожовий пес) складається з 3D-гри, тесту, який оцінює рівень безпеки особистого майна, а також порад про найкращий захист квартири чи приватного будинку. Додаток можна завантажити лише в Угорщині з GooglePlay і в AppStore.

Розглянуті приклади не є вичерпними, практично у кожній європейській державі накопичено цікавий і корисний досвід превентивної правоохоронної діяльності. Але й розглянутих фактів достатньо, щоб зробити висновок про багатогранність, невичерпність підходів до профілактики правопорушень. У перших двох пунктах статті 23 закону України «Про Національну поліцію» вказано, що поліція відповідно до покладених на неї завдань: здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення. Це свідчить про те, що європейський досвід запобігання вчиненню правопорушень, безумовно, є корисним і для нашої держави, він потребує ретельного вивчення та використання вітчизняними органами влади та громадськими організаціями.

Одержано 12.10.2017